

Τα εθνικιστικά συλλαλητήρια και οι πολιτικές εξελίξεις

Του *Αλέξη Λιοσάτου*

Το εθνικιστικό συλλαλητήριο της 20/1 στο Σύνταγμα αποδεικνύει ότι ο ελληνικός εθνικισμός δεν είναι τόσο ισχυρός όσο θα ήθελαν οι εκπρόσωποί του. Οι 60.000 διαδηλωτές σύμφωνα με την αστυνομία (και σίγουρα κάτω από 100.000 διαδηλωτές, σύμφωνα με αρκετούς αυτόπτες μάρτυρες, νούμερο που δεν αλλάζει τα συμπεράσματα) συνιστούσαν αποκλιμάκωση του μακεδονοφάγου κλίματος και «πράσινο φως» στον Τσίπρα να ολοκληρώσει την ψήφιση της Συμφωνίας, όπως και έκανε. Το συλλαλητήριο έδειξε αδυναμία του εθνικισμού να καθορίσει αποφασιστικά τις εξελίξεις ανατρέποντας την κυβέρνηση ή τη Συμφωνία. Για άλλη μια φορά, μια κινητοποίηση που είχε χορηγούς τη συντριπτική πλειονότητα των ΜΜΕ και της Εκκλησίας, όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα πλην ΣΥΡΙΖΑ αγκαλιά με τους δολοφόνους Ναζί της ΧΑ, στρατιωτικές οργανώσεις, τμήματα της αστυνομίας, καλλιτέχνες (ακόμα και αρκετούς που πρόσκεινται στην Αριστερά, όπως ο Β. Παπακωνσταντίνου, ο οποίος καταγράφεται στο ΚΚΕ), η συντριπτική πλειονότητα δήμων και περιφερειών, ποδοσφαιρικές ομάδες (π.χ. Ολυμπιακός-Μαρινάκης), πάσης φύσεως αθλητικές εκπομπές, πάσης φύσεως σύλλογοι κ.ά. μαζί με τμήματα του κεφαλαίου, έπιασε το «ταβάνι» των 100.000. Παρά τα μεγάλα λόγια για τα 3.000 λεωφορεία απ' όλη την Ελλάδα για τη - δωρεάν! - μετακίνησή τους στην Αθήνα, κατάφεραν να κινητοποιήσουν μόνο 300. Τα «εκατοντάδες χιλιάδες», «εκατομμύρια», «θα βουλιάξει η Αθήνα» έμειναν στα χαρτιά και η εκ των υστέρων γκεμπελικού τύπου προπαγάνδα δεν πείθει κανέναν – η συγκέντρωση της 20/1 (η μεγαλύτερη όλων των κινητοποιήσεων της τελευταίας χρονιάς σύμφωνα με την Ακροδεξιά) ήταν μάξιμουμ υποδεκαπλάσια απ' ό,τι οι κινητοποιήσεις του 1992. Ακολούθησαν ελάχιστοι φασίστες και ακροδεξιοί τη μέρα ψήφισης της συμφωνίας και πλέον οι κινητοποιήσεις έχουν σταματήσει, παρόλο

που η εθνικιστική δημαγωγία συνεχίζεται, ενόψει εκλογών.

1992 – 2018-19: ειδοποιός διαφορά

Είναι αλήθεια ότι τώρα υπάρχει μια ειδοποιός διαφορά: σήμερα, σε αντίθεση με το 1992, οι ισχυρότερες μερίδες του ελληνικού κεφαλαίου (όπως και το NATO και η ΕΕ) επιθυμούν τη συμφωνία. «Η Συμφωνία των Πρεσπών σημαίνει αναβάθμιση της Ελλάδας και της διπλωματίας της και ανάδειξή τους σε πρωταγωνιστή στην ευρύτερη περιοχή. Σημαίνει τη δυνατότητα δημιουργίας στρατηγικών σχέσεων με τους γείτονές μας και διαμόρφωση κλίματος εμπιστοσύνης μαζί τους», δήλωσε ο αρχιτέκτονας της συμφωνίας, Ν. Κοτζιάς. Το 1992 η Ελλάδα εκβίαζε με πόλεμο τη Δημοκρατία της Μακεδονίας, σε μια εποχή που προμηνύονταν μείζονες ανακατατάξεις και αστάθεια στην ευρύτερη περιοχή, όχι μόνο για να «ανοίξει» τις αγορές της στο ελληνικό κεφάλαιο αλλά και αφήνοντας ανοιχτό κάθε ενδεχόμενο για τη συμμετοχή της ελληνικής αστικής τάξης στη διαφαινόμενη βαλκανική «λεία». Μην ξεχνάμε ότι ήταν η εποχή που τα ελληνικά μίντια, με την «επιστημονική» συνδρομή γλωσσολόγων, ιστορικών κ.λπ., ανακάλυπταν μαζικές ελληνικές μειονότητες σχεδόν παντού στα Βαλκάνια... Σήμερα το ελληνικό κεφάλαιο διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στη γειτονική χώρα και ο εκβιασμός για το όνομα δεν είναι εξίσου χρήσιμος. Επιπλέον, υπάρχει ύστερα από δεκαετίες «θετικό φεγγάρι» στις σχέσεις με το δυτικό ιμπεριαλισμό ενώ η Τουρκία έχει περιπέσει σε δυσμένεια και εχθρότητα με τη Δύση. Οι καιροί άλλαξαν, και το ελληνικό κράτος εκτιμά ότι θα διευρύνει την κυριαρχία του στα Βαλκάνια με τη διεύρυνση του NATO και της ΕΕ.

Η «αναγκαιότητα» του εθνικισμού

Ωστόσο, ότι οι κυρίαρχες μερίδες του ελληνικού κεφαλαίου θέλουν τη συμφωνία είναι η μισή αλήθεια. Η άλλη μισή αλήθεια είναι ότι το κεφάλαιο χρειάζεται εξίσου τον εθνικισμό για

πολλούς λόγους και τον κρατάει «ζεστό» ή και σιγοντάρει την ενίσχυσή του. Γιατί το κεφάλαιο χρειάζεται τον κόσμο ντοπαρισμένο εθνικά σε μια περίοδο κρίσης, οξυμένων διακρατικών ανταγωνισμών και αυξημένων διαθέσεων να αβγατίσουν τα κέρδη τους με γεωπολιτικές -ακόμη και με το ρίσκο να γίνουν πολεμικές- περιπέτειες. Γιατί εξακολουθεί να κάνει τον νταή στα Βαλκάνια και δη στο γειτονικό κράτος, για να εκβιάζει οικονομικές συμφωνίες προς όφελός του, αξιοποιώντας την οικονομική, πολιτική και στρατιωτική υπεροχή του. Γι αυτό, την κυρίαρχη εθνικιστική προπαγάνδα στον «ορθολογικό» της πυρήνα υιοθετεί κι ο ΣΥΡΙΖΑ, όταν μιλά για παράδειγμα για αλυτρωτισμό των γειτόνων (νομιμοποιώντας την κυρίαρχη εθνικιστική ρητορεία κι οδηγώντας σε εθνικιστική πλειοδοσία από τα δεξιά) ο οποίος υπέστη ήττα από τη συμφωνία.

Ο ΣΥΡΙΖΑ είναι ανίκανος να απαντήσει ακόμα και στο αντιδραστικό-εθνικιστικό αίτημα των αστικών κομμάτων για δημοψήφισμα για το όνομα: δημοψήφισμα εδώ για να βαφτίσουμε εμείς έναν άλλο λαό! Ο ορισμός της ιμπεριαλιστικής επιβολής... Κι όμως το κυβερνών κόμμα νιώθει αμήχανα μπροστά στο αίτημα για δημοψήφισμα, γιατί όχι μόνο αποδέχεται το δικαίωμα της Ελλάδας να επιβάλει βαφτίσια στη γειτονική χώρα, αλλά και τα επέβαλε το ίδιο...

Εσωκομματικές αναταράξεις, ανακατάταξη στο πολιτικό σκηνικό και κίνδυνος ενίσχυσης της Ακροδεξιάς

ΠΑΣΟΚ (ΚΙΝΑΛ) και ΝΔ συμφωνούσαν επί της ουσίας με τη Συμφωνία αλλά δημαγωγικά έκαναν κριτική στον ΣΥΡΙΖΑ για «προδοσία», μετακινούμενοι στις θέσεις της Χρυσής Αυγής, για να ψαρέψουν εκλογική επιρροή στο κυρίαρχο εθνικιστικό ρεύμα γύρω από το Μακεδονικό. Ωστόσο, δεν απέφυγαν τα προβλήματα. Είναι χαρακτηριστική η δήλωση Δένδια ότι «δεν ακολούθησαν όλοι οι βουλευτές της ΝΔ την κεντροδεξιά γραμμή», ενώ ο Μητσοτάκης έμεινε ευάλωτος στην κριτική ότι «αδερφικές» δεξιές δυνάμεις άλλων χωρών βρήκαν θετική τη συμφωνία Τσίπρα-Ζάεφ, όπως η

Άνγκελα Μέρκελ, αλλά και ο Πρόεδρος της «αδερφής» Κύπρου Ν. Αναστασιάδης. Στα τέλη του Γενάρη 108 στελέχη του ΠΑΣΟΚ/ΚΙΝΑΛ ανακοίνωσαν την αποχώρησή τους, κατηγορώντας την ηγεσία τους για σύμπλευση με τη Δεξιά και την Ακροδεξιά. Ακόμα χειρότερα ήταν τα πράγματα για τα μικρότερα κόμματα, που συνθλίφθηκαν μεταξύ δεξιάς, ακροδεξιάς και κεντρώας πολυκατοικίας. Ποτάμι και Κόμμα Λεβέντη είχαν να αντιμετωπίσουν από τη μια πλευρά το φλερτ με το δεξιό εθνικιστικό παραλήρημα και από την άλλη «κεντροαριστερά» στελέχη τους, ενώ έπαιξαν σοβαρό ρόλο και οι υπολογισμοί του κάθε βουλευτή-τριας ατομικά, καθώς Ποτάμι-Λεβέντης φαίνεται να μην μπαίνουν καν στη Βουλή.

Παρ' όλα αυτά, η ηγεσία της ΝΔ έμεινε ευχαριστημένη από τις πολιτικές εξελίξεις, διότι το εθνικιστικό ρεύμα παρέμεινε ελεγχόμενο, αποφεύχθηκε -προς το παρόν τουλάχιστον- η πολιτική αστάθεια (που φοβούνται όπως ο διάολος το λιβάνι), η συμφωνία πέρασε όπως επιθυμούσαν κεφάλαιο-ΕΕ-NATO (και ο Μητσοτάκης απέφυγε το χειρότερο σενάριο, δηλαδή να χρειαστεί να την... επιβάλει ο ίδιος) και ταυτόχρονα οι διαδηλωτές και υποστηρικτές των εθνικιστικών συλλαλητηρίων θα ψηφίσουν Δεξιά και Ακροδεξιά, συνεπώς το μεγαλύτερο κομμάτι της εθνικιστικής πίτας θα καρπωθεί σε ψήφους η ΝΔ, «για να φύγει ο ΣΥΡΙΖΑ της προδοσίας».

Οι ΑΝΕΛ του Καμμένου επίσης διέρχονται διαλυτική κρίση, και η βασική αιτία είναι ότι ο «πατριώτης» Καμμένος στα μάτια της (ακροδεξιάς) εκλογικής του βάσης συνεργαζόταν αρμονικά επί 4ετία με τον «προδότη κομμουνιστή» Τσίπρα. Ο Καμμένος κατηγορεί τον Τσίπρα για... αχαριστία («εγώ βοήθησα τον Τσίπρα να τα βρει με Αμερικανούς και Ισραήλ», δήλωσε) και ανοικοίνωσε το σχέδιο για νέο ακροδεξιό συνασπισμό δυνάμεων, ενώ έμμεσα έχει εκδηλώσει ήδη προθέσεις συνεργασίας με τον (κατά τα άλλα μνημονιακό γερμανοτσολιά...) Μητσοτάκη.

Πατώντας πάνω σε αυτές τις εξελίξεις, η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ πρόβαλε ως ο απόλυτος ηγεμόνας στο «προοδευτικό στρατόπεδο», ένα στοίχημα που είχε βάλει ο η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ και έδειξε να το κερδίζει. Ήδη οι «κύκλοι» του Μαξίμου άρχισαν να

διαρρέουν ειδήσεις για (περαιτέρω) άνοιγμα στην κεντροαριστερά με αρχή τις ευρωεκλογές, ασκώντας περισσότερη πίεση στα μικρότερα κόμματα του χώρου και δείχνοντας τον προσανατολισμό πλέον σε κλασικές σοσιαλφιλελεύθερες συμμαχίες (από τις ανορθόδοξες με την ακροδεξιά του Καμμένου).

Μεσοπρόθεσμα, η αυξανόμενη ηγεμονία των ακροδεξιών ιδεών στην κοινή γνώμη, καθώς υιοθετούνται όλο και περισσότερο από τα αστικά κόμματα και τμήματα του κράτους, μετατοπίζει τον πολιτικό άξονα όλο δεξιότερα και κάνει πιο εφικτό να κυριαρχήσουν ακροδεξιές και φασιστικές δυνάμεις, όπως η Χρυσή Αυγή κι ενδεχόμενα νέα κόμματα-εκδοχές της «σοβαρής ΧΑ». Η συμμετοχή της νεολαίας και η ανάδυση ενός νέου ακροδεξιού ριζοσπαστισμού ξαναφάνηκε και στα τελευταία συλλαλητήρια (συγκρούσεις με την αστυνομία) και οι ναζιστικές συμμορίες αποδεδειγμένα βγαίνουν ενισχυμένες από τέτοιου είδους ιστορίες, ερχόμενες σε επαφή με μαζικά ριζοσπαστικοποιημένα δεξιά ακροατήρια, όπως έγινε και μετά το 1992. Η κλιμακούμενη αποθράσυνση κι οι επιθέσεις των ναζί της ΧΑ -παρόλο που εκκρεμεί η δίκη της ως εγκληματικής οργάνωσης- αποδεικνύουν πόσο βολικά αισθάνεται η χιτλερική συμμορία επί κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ.

Ο ΣΥΡΙΖΑ σαν «προοδευτικός πόλος» και η Αριστερά

Πιο πάνω αναφέρθηκα στο «συλλαλητήριο που είχε χορηγούς όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα πλην ΣΥΡΙΖΑ» – και δεν έγινε εκ παραδρομής. Στην εδραίωση του ΣΥΡΙΖΑ ως «προοδευτικού πόλου», αλλά και του εθνικιστικού κλίματος, συνέβαλε η ρεφορμιστική και η πάλαι ποτέ Αριστερά. Το ΚΚΕ βγήκε με εξώφυλλο το Σαββατοκύριακο του συλλαλητηρίου «ΟΧΙ στη συμφωνία, στον αλυτρωτισμό και τον εθνικισμό». Με αυτή τη σειρά.

Αντικειμενικά αυτά τα συνθήματα λειτουργούσαν ενισχυτικά στο δεξιό συλλαλητήριο, όπως και το «βέτο στο ΝΑΤΟ» του 2008

λειτουργούσε αντικειμενικά σαν ενίσχυση του βέτο του Καραμανλή (ΝΔ) για το όνομα, που μπλόκαρε την ένταξη της ΔτΜακεδονίας στο ΝΑΤΟ. «Όχι στη συμφωνία και τον αλυτρωτισμό», λένε η Δεξιά κι η Ακροδεξιά (αφήνουμε κατά μέρος τα περί «όχι στο ΝΑΤΟ», που από μόνα τους είναι... αντιμπεριαλιστικό άλλοθι και προκάλυμμα της ευθυγράμμισης του κόμματος με την αστική τάξη και τα «εθνικά δίκαια»). Όσο για την υποσημείωση στο τέλος «όχι στον εθνικισμό», δεν τολμά καν να αναφερθεί σε ποιον «εθνικισμό» αναφέρεται.

Η ίδια και χειρότερη στάση υπήρχε από τη ΛΑΕ, που διά της ιστοσελίδας Iskra, πριν από το συλλαλητήριο (όπου αναρτούσε μεταξύ άλλων κείμενο του πάλαι ποτέ αριστερού, νυν «αδέρφια μου φασίστες» Μίκη Θεοδωράκη ενάντια στην «προδοσία») και μετά το συλλαλητήριο (όπου διαμαρτυρόταν για τη διάλυση του συλλαλητηρίου από τη «χούντα» του Τσίπρα – μάλιστα άγγιξε τα όρια της παράνοιας γράφοντας για συνεργασία ακροδεξιάς – ΣΥΡΙΖΑ απέναντι στο... αγνό πατριωτικό συλλαλητήριο, κλείνοντας τα μάτια στη συστηματική συνεργασία Δεξιάς-Ακροδεξιάς εδώ και έναν χρόνο πάνω στο ζήτημα.)

Όσο για την Πλεύση της Ζωής Κωνσταντοπούλου, και πάλι καλούσε στα εθνικιστικά συλλαλητήρια, μαζί με το ΕΠΑΜ και τις λοιπές «δημοκρατικές-πατριωτικές» δυνάμεις – με τις οποίες η ΛΑΕ επιδιώκει συνεργασία.

Αντί επιλόγου

Το Μακεδονικό θα συνεχίσει να αποτελεί μια από τις αιχμές του ελληνικού εθνικισμού, ενώ η Συμφωνία των Πρεσπών ρίχνει λάδι στη φωτιά και του μακεδονικού εθνικισμού. Η καλλιέργεια κλίματος φόβου και μίσους απέναντι στους γειτονικούς λαούς θα επιστρατεύονται διαρκώς κατά το δοκούν, εφόσον οι εθνικοί ανταγωνισμοί είναι σύμφυτοι με τον καπιταλισμό, κι ο εθνικισμός αυξομειώνεται ανάλογα με τις οικονομικές επιδιώξεις του κεφαλαίου και τις πολιτικές σκοπιμότητες των εκπροσώπων

του. Η πάλη για «ειρήνη στα Βαλκάνια, πόλεμο στα αφεντικά μας», ενώ δεν ξεκίνησε τώρα, βρίσκεται ακόμα σε πολύ πρώιμα στάδια. Αλλά είναι μια μάχη που αξίζει να δοθεί. Ας την προετοιμάσουμε με τους καλύτερους δυνατούς όρους.

Από την ταινία «Το μετέωρο Βήμα του Πελαργού», του θ. Αγγελόπουλου.

Μια ταινία με βαθιά διεθνιστικό και αντιρατσιστικό πνεύμα

Αντέχοντας στα δύσκολα...

Ζώντας στην Πτολεμαΐδα, είχα την τύχη τη χθεσινή μέρα να συμμετάσχω σε μια εκδρομή οργανωμένη από την Κινηματογραφική Ομάδα Πτολεμαΐδας, αφιερωμένη στον σκηνοθέτη θ. Αγγελόπουλο, στο πλαίσιο της οποίας «ξεναγηθήκαμε» (με τη βοήθεια του βοηθού σκηνοθέτη του θ.Α. τότε, σκηνοθέτη σήμερα, Αλ. Λαμπρίδη) στα μέρη των γυρισμάτων των περισσότερων ταινιών του σκηνοθέτη, στην περιοχή Αμυνταίου-Φλώρινας, βλέποντας και συζητώντας αποσπάσματα από τα γυρίσματα και τις ταινίες του.

Γνωρίσαμε ή θυμηθήκαμε το βαθιά διεθνιστικό και αντιρατσιστικό πνεύμα του θ. Αγγελόπουλου, την επιθυμία του να προβάλλει την

«άλλη Ελλάδα» των παθών και των πόθων των απλών ανθρώπων, την επιδίωξη του σκηνοθέτη να πρωταγωνιστούν οι απλοί άνθρωποι-«κομπάρσοι» στις ταινίες του κι όχι οι «φίρμες», τις αντιδράσεις του παπαδαριού της περιοχής (με επικεφαλής τον ακροδεξιό ταλιμπάν μητροπολίτη Α. Καντιώτη) εναντίον του και τη στοχοποίησή του σαν «σκοπιανού πράκτορα», τη συμπαράσταση του σκηνοθέτη στα προβλήματα των σλαβόφωνων Μακεδόνων της περιοχής από την καταπίεση του ελληνικού κράτους για δεκαετίες, το μετεμφυλιακό καθεστώς που δήμευσε περιουσίες των εθνικά Μακεδόνων (που έγιναν πρόσφυγες στη Γιουγκλοσλαβία) αλλά και το σύγχρονο «δημοκρατικό» κράτος του ΠΑΣΟΚ που απέκλεισε από τη δυνατότητα επιστροφής στη χώρα τους τους «μη Έλληνες το γένος» πρόσφυγες του εμφυλίου, δηλαδή τους εθνικά Μακεδόνες (αυτός ο νόμος ισχύει μέχρι σήμερα).

Σε αυτό το μετεμφυλιακό τραύμα αφιερώνει τη σκηνή με τον γάμο στο ποτάμι ο σκηνοθέτης στην ταινία «Το Μετέωρο Βήμα του Πελαργού». Ήταν η καλύτερη δυνατή εμπειρία που θα μπορούσα να έχω τη χθεσινή μέρα, όντας υπερασπιστής του δικαιώματος του γειτονικού λαού στον αυτοπροσδιορισμό. Όπως είπε κι ένας συνοδοιπόρος μας, «αισθάνομαι πολύ χαρούμενος που το δικό μας λεωφορείο είναι το μοναδικό που δεν κατευθύνεται προς το Σύνταγμα». Για να πάρει την απάντηση-συμπλήρωση από τον σκηνοθέτη: «ένα λεωφορείο που πηγαίνει ανάποδα...». Αυτή η φράση τυπώθηκε αμέσως στο μυαλό μου ως πολλαπλό μήνυμα αντίστασης στην αντίδραση, τον σκοταδισμό, τον εθνικισμό. Από τη μια πλευρά, η εκδρομή μας ξεπρόβαλε πιο ξεκάθαρα ως η πιο ουσιαστική πρωτοβουλία που θα μπορούσε να παρθεί στην περιοχή κόντρα στο δεξιό-ακροδεξιό παραλήρημα. Από την άλλη πλευρά, τον καιρό της ρωσικής επανάστασης, αφίσες παρομοιάζανε την επανάσταση με ένα άλλο μεταφορικό μέσο, το τρένο. Σκέφτηκα τη μοναξιά που αισθάνονταν οι διεθνιστές τον πρώτο καιρό του εθνικιστικού παροξυσμού σε καιρό πολέμου, όπως αμέσως μετά τον Α' ΠΠ, το 1915, όταν «όλοι οι διεθνιστές» (όσοι πίστευαν ότι πρέπει να ηττηθεί ο εθνικισμός στη δική «τους» χώρα κι ότι ο πόλεμος θα λήξει με την επανάσταση ενάντια στη δική «τους» αστική τάξη) «χωρούσαν σε 4 άμαξες», όπως έγραφε ο Τρότσκι. Κι

όμως, σε δυο χρόνια γίνανε εκατομμύρια και τα κατάφεραν: ο πόλεμος έληξε μέσα από ένα διεθνές επαναστατικό κύμα και την πρώτη νικηφόρα εργατική επανάσταση, στη Ρωσία.

Το «λεωφορείο που πηγαίνει ανάποδα» ήταν μια ωραία λογοτεχνική μεταφορά για το τιτάνιο έργο που έχει να διεκπεραιώσει η διεθνιστική Αριστερά, για τα καθήκοντα των αγωνιστών-αγωνιστριών που θέλουν να παλέψουν απέναντι στο σκοτάδι σήμερα, για ειρήνη στα Βαλκάνια, για καλύτερη ζωή των εργατών και των φτωχών στην Ελλάδα και στις γύρω χώρες, απέναντι στο κεφάλαιο, το κράτος και τις υπερεθνικές ιμπεριαλιστικές ολοκληρώσεις. Μια ενθάρρυνση στους λίγους που πηγαίνουν «κόντρα στο ρεύμα», μια υπενθύμιση πως όποιος παραιτηθεί από τη μάχη έχει ήδη χάσει, ενώ το να αντέξει κανείς στα δύσκολα μπορεί να τον καταστήσει ικανό όχι απλώς να δικαιωθεί αλλά να πρωταγωνιστήσει και να γράψει ιστορία. Μια ενθάρρυνση γενικά να μη διστάζουμε να αγωνιζόμαστε «κόντρα στο ρεύμα», κόντρα στις κυρίαρχες ιδέες, αλλά και κόντρα στο ρεύμα της απογοήτευσης, της κρίσης της Αριστεράς, την ανυπαρξίας οραμάτων, της απόλυτης έλλειψης πίστης των από κάτω ότι «ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός» αν γκρεμίσουμε τον καπιταλισμό.

Και μια υπόμνηση ότι έχουμε να «χτίσουμε» βήμα-βήμα την αντίσταση, την ανατροπή, την οργάνωση της τάξης μας, κάνοντας τα «λεωφορεία που πηγαίνουν ανάποδα» περισσότερα. Έχει σημασία λοιπόν έστω κι ένα λεωφορείο που πηγαίνει ανάποδα, έχει σημασία να πείσουμε κι άλλους/άλλες να ταξιδέψουν μαζί μας.